

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 51 Volume: 10 Issue: 51
Ağustos 2017 August 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1802>

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA UYGULANAN SES FARKINDALIK MÜZİK PROGRAMININ OKUMA YAZMAYA HAZIRLIKTA ÇOCUKLARIN SESLERİ TANIMA BECERİLERİNE ETKİSİ*

THE EFFECT OF PHONOLOGICAL AWARENESS MUSIC PROGRAM FOR PRESCHOOL CHILDREN ON CHILDREN'S PHONOLOGICAL RECOGNITION SKILLS FOR LITERACY PREPARATION

Fatma Gülçin DEMİRCİ**
Ercan MERTOĞLU***

Öz

Bu çalışmada, ses farkındalık becerilerinin, müzik etkinlikleri ile geliştirilmesi hedeflenmiştir. Araştırmada ön test, son test, kontrol gruplu deneysel bir çalışma yürütülmüştür. 2013-2014 yılında Kocaeli ili Darıca ilçesinde bir devlet ilkokulunun anasınıflarına devam eden 60-72 aylık 46 çocuğun, 23'ü deney, 23'ü kontrol grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın ön test ve son test aşamalarında Özgül Polat tarafından geliştirilen "Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu", Watkins ve Edwards tarafından geliştirilen "Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma için müzik etkinlikleri kullanılarak geliştirilen "Ses Farkındalık Müzik Programı" deney grubundaki 23 çocuğa uygulanmıştır. Araştırma sonucunda deney grubundaki öğrencilerin son test puanları ile ön test puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Deney grubu son test puanları, kontrol grubu son test puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Müzik Etkinlikleri, Okuma Yazmaya Hazırlık, Ses Farkındalık Becerileri, Sesbirim Farkındalığı.

Abstract

In this study, it is targeted to develop phonological awareness skills by musical activities. In this study, experimental research was made with pre-test post-test control group method. In 2013-2014 academic year, the study group consisted of 23 students in experimental group and 23 students in control group age of 60-72 month old government preschools located in the districts of Darıca in Kocaeli. In the pre test and final test stages of this study, was used "Marmara Primary Education Preparation Scale Phonological Study Sub-Test" developed by Ozgul Polat and "Mountain Shadows Phonological Awareness Scale" developed by Watkins and Edwards. Musical activities were used to develop "Phonological Awareness Musical Program" is applied to the 23 children in experimental group. The result of the study, post test scores of the students in the experimental group for both tests were significantly higher in the pre test scores. In addition, the experimental group post test scores for both tests were significantly higher than control group post test scores.

Keywords: Music, Literacy Preparation, Phonological Awareness Skills, Phoneme Awareness.

1. Giriş

Çocuk, bireysel özellikleriyle dünyaya gelir ve doğduğu çevreyle etkileşim içerisinde toplumun bir parçası olur. Doğumla başlayan okul öncesi dönem sürecinde tüm gelişim alanlarında hızla gelişmeye başlar. Eğitim anne karnında başlar, bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte ailedeki ve çevredeki sosyal hayatın içerisinde devam eder. Gelişimin en kritik dönemi olarak bilinen hayatın ilk yılları, bireyin eğitiminde en hassas dönemi oluşturur.

Çevreyi anlama çabasının bu ilk günlerinden, 6 yıl dolup ilköğretime başlayıncaya kadar geçen süre, çocuğun eğitiminde "kritik dönem" diyebileceğimiz zamanı oluşturur. Zihindeki bu ilk şekillenmeler, algılayış ve düşünüş izleri, yaşama ilişkin temel alışkanlıklar bu yıllarda oluşur (Aşıcı, 2007: 9). Bu bakımdan çocuklara verilecek olan planlı ve programlı öğretimle, gelişimde çok önemli olan yıllarını daha değerli kılabilecek bir okul öncesi eğitimden, bu eğitimin içeriğinden, temel amaç ve ilkelerinden önemle bahsetmek gerekmektedir.

Okul öncesi eğitimin amaçlarından biri çocukları ilkokula hazırlamaktır. Bunların içinde okuma yazmaya hazırlık, çocuklarda okuma yazma için farkındalık yaratmak şeklinde hedeflenmiştir. Yavuzer'e göre (2000), çocuklara okunan öyküler, söylenen şarkılar, mırıldanılan çocuk şiirleri ve melodilerin tümü çocuğun konuşma ve yazma diline duyduğu ilginin gelişmesine yardımcı olur. Bu tür etkinlikler de ileriki

* Bu çalışma Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalında yapılan "Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Uygulanan Ses Farkındalık Müzik Programının Okuma Yazmaya Hazırlıkta Çocukların Sesleri Tanıma Becerilerine Etkisi" adlı tezden üretilmiştir.

**Bilim Uzmanı, MEB Sarkuysan İlkokulu, 41700, Darıca/Kocaeli, fg.barutcu@gmail.com

***Yrd. Doç. Dr. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, 34772, Kadıköy, İstanbul, ercan.mertoglu@marmara.edu.tr

okuma becerisinin temellerini oluşturur. Bryant, Bradley, Maclean ve Crossland (1989), çocuk şarkılarının, çocukların yaşamlarının neredeyse evrensel bir parçası olduğunu, 3 yaş civarında öğrenilen çocuk şarkılarının, 3 yaştan sonraki fonolojik beceriler arasında güçlü bir bağlantı olduğunu, bu tür becerilerin okumayı öğrenmede çocuk başarısını etkileyebilecek hipotezini gösterdiğini söylemişlerdir.

Edwards, Bayless ve Ramsey (2009)'e göre çocuklar için dil çözümlemesi doğal sürecin bir parçasıdır. Ancak maksimum gelişim için bir yetişkin tarafından itinalı dil fırsatlarının sunulması gerekir. Dil gelişimi çocuğun tüm gelişim alanları içinde çok önemli bir yere sahiptir. Şarkı söylemek, dil örüntülerinin iyi gelişmesi için mükemmel bir alettir. Pek çok şarkı, çocukların konuşma problemlerine yardımcı tekrarlamalı seslere sahiptir. Kelimelerin telaffuzu, ilk, orta ve son seslerin fark edilmesini sağlar. Çocuk, müzikal sesleri çıkarırken cümle yapılarını kolayca anlayabilir. Bir çocuk ne kadar çok şarkı öğrenirse, daha geniş bir kelime hazinesine ve daha doğru bir telaffuza sahip olur.

Pedagojinin kurucuları sayılan, insan zihninin gelişmesine dair önemli katkılarıyla tanınan Gesell; gelişmenin çeşitli aşamalarını ayırmaya çalışan Bühler ve çocuk düşüncesi, çocuğun sosyal ve moral gelişmesi hakkında yaptığı çalışmalarla, günümüzün uygulamalı eğitim incelemelerine kapı açan Piaget, bir eğitim yöntemi olarak müziği ve sanatı işaret etmiştir (Başer, 2004: 271).

Okul öncesi dönem 0-6 yaş, zihinsel gelişmenin ve öğrenme kapasitesinin en yüksek olduğu yaş dönemidir. O halde zihinsel gelişmenin üst düzeyde olduğu bu süreçte, zihinsel gelişime doğrudan etkisi olduğu birçok araştırmayla kanıtlanan müziği kullanmak etkili bir araç olabilir. Uçan (2001) ve Mertoğlu (2010)'nun ifade ettiği üzere, okul öncesi dönem müzik eğitiminde amaç, müziğin doğrudan öğretimi değil, müzikal beceri geliştirerek, müzikle çocuğun tüm gelişim alanlarına katkı sağlamaktır yani çocuğun müziksel eğitimidir. Buna ek olarak Küçüköncü (2010) de, müziğin ilk önce bir eğitim alanı, sonrada bir eğitim aracı olduğunu, müziğin bestelenmesi, icra edilmesine ait bilgi ve becerilerin kazandırılması için eğitim alanı, diğer eğitim alanlarının daha etkin uygulanabilmesi için de bir eğitim aracı olarak kullanıldığını ifade etmiştir. Ayrıca Mertoğlu (2010), müziğin eğitimdeki işlevini sadece estetik duyguların ve müzikal becerilerin geliştirilmesi değil, davranış geliştirmede de bir öğretim yöntemi olarak önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir. Artan (2001) da buna ilaveten müziğin sadece estetik bir değer olarak kalmayıp, pek çok alanda insanoğlunun yararına kullanılabileceğini, çünkü henüz anne karnında iken müziğin insanın yaşamına girdiğini ve insanı yaşamı boyunca etkisi altına aldığını ifade etmiştir.

Edwards, Bayless ve Ramsey (2009)'in ifadesine göre pek çok şarkı, çocukların konuşma problemlerine yardımcı tekrarlamalı seslere sahiptir. Kelimelerin telaffuzu, ilk, orta ve son seslerin fark edilmesini sağlar. Çocuk, müzikal sesleri çıkarırken cümle yapılarını kolayca anlayabilir. Bir çocuk ne kadar çok şarkı öğrenirse, daha geniş bir kelime hazinesine ve daha doğru bir telaffuza sahip olur.

Rowell (2011), okumayı öğrenmek için küçük çocukların ayrı sesleri birleştirme, kelime oluşturma ve bu sesleri okumayı anlamaları gerektiğini, fonolojik ve fonetik farkındalıkla çocukların bu becerilerde daha okumayı öğrenmeden de başarılı olduklarının araştırmalarca kanıtlandığını ifade etmiştir. Ayrıca Rowell, müzikle verilen yönergelerin, çocukların fonolojik farkındalıkları üzerinde heyecan verici bir etkisi olduğunu, bunun insan beyninin dili ve müziği benzer şekillerde işlediğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Otto (2008) ise, erken çocukluk eğitimcilerinin, çocukların ilk öğretmenleri olduğunu, onlara okuma yazma gelişimleriyle ilgili ilk fırsatları sunduklarını, öğretmenlerin rolleri, çocukların okuryazarlık gelişimleri için çok önemli olduğunu, çünkü erken çocukluk yılları okuryazarlık gelişimi için kritik bir zamandır diye ifade etmiştir.

Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı'nun uygulamaya koyduğu müfredatta, yer alan ilk okuma-yazma becerileri öğretim programı incelendiğinde okuma-yazma öğretiminin sese dayalı yaklaşımla ele alındığı görülmektedir. Alfabetik kodlama ilkesine dayalı olan yazı dilimiz ile ilköğretim birinci sınıfta ilk kez karşılaşılan öğrencilerin yaşayabilecekleri güçlükler göz önünde bulundurulduğunda okul öncesi dönemde verilen sesbilgisel farkındalığa dayalı eğitimin, çocukları okuma-yazma becerilerine hazırlayacağı ve olası okuma güçlüklerinin erken dönemde yapılan müdahaleler ile okul öncesi dönemde önlenebileceği düşünülmektedir (Turan ve Gül, 2008: 277-278).

Çocuklar dili ifade edici bir şekilde kullanırken başlangıçta, farklı sesleri ayırt eder, sözcüklerin sesletimini yapar ve sahip oldukları sesbirimsel bilgi düzeyini yansıtırlar. Çocukların sesbirimleri bilinçli olarak kullanabilmeleri ve günlük konuşmalar sırasında ya da bir metni okuma sırasında sesbirimlerin sıralanışlarına ve niteliklerine ilişkin farkındalıkları genel olarak "sesbilgisel farkındalık becerisi" olarak isimlendirilir (Turan ve Gül, 2008: 268).

Genel olarak, çocukların dili kazanabilmeleri için gerekli olan ses birimlere karşı duyarlılıklarını ifade eden bu beceri, okul öncesi dönemde başlamakta ve okul yaşantısının ilk yıllarında gelişmeye devam ederek okuma sürecine de katkıda bulunmaktadır (Bee ve Boyd, 2002, Aktaran: Turan ve Akoğlu, 2011: 66).

Kanıtsal araştırmalara dayanan erken okuma yazma programları aşağıdaki maddelerden oluşur: (Strickland ve Shanahan, 2004)

- Kelime haznesi ve dinlemeyi içeren sözlü dil gelişimi,
- Fonolojik duyarlılık ve alfabe bilgisini içeren alfabetik kodu anlama
- Yazı bilgisi ve kullanılışı (Aktaran: Strickland ve Riley Ayers, 2007: 32).

Ses bilgisel farkındalık becerilerinin kazanım sırasına bakıldığında;

- Uyak becerileri,
- Sözcükleri hecelerine ayırma,
- Aynı sesle başlayan sözcükleri tanıyabilme (aliterasyon),
- Aynı sesle biten sözcükleri tanıyabilme,
- Bir sözcükteki ses sayısını hesaplayabilme ve ünsüz-ünlü, ünlü-ünsüz ve ünsüz-ünlü ünsüz yapısındaki sözcükleri seslerine ayırabilme,
- Ünsüz-ünsüz-ünlü-ünsüz, ünsüz-ünlü-ünsüz-ünsüz ve ünsüz-ünsüz-ünlü- ünsüz-ünsüz yapısındaki sözcükleri seslerine ayırabilme,
- Bir sözcükteki sesleri manipüle edebilme (Örnek: /kat/ sözcüğünü /k/ sesini kullanmadan da söyleyerek ortaya yeni bir anlam çıkarmak) becerilerinin birbirini izlediği görülmektedir (Paul, 1995, Aktaran: Turan ve Gül, 2008: 269-270).

Okuma ve yazmayı öğrenme, bebeklikten itibaren devam eden bir süreçtir. Popüler inanışın aksine, okul öncesinde ya da birinci sınıfta birdenbire başlamaz. İlk yıllardan itibaren yetişkinlerin çocukların dil gelişimlerini desteklemekle ilgili yaptıkları her şey, gerçekte okuryazarlığı desteklemektir (Strickland ve Riley Ayers, 2007: 16).

Çelenk (2003), okuma yazmaya hazırlığın ülkemizdeki karşılığı olarak önemli bir noktaya dikkat çekmiştir: Türkçede, çocukların okul öncesi ortamda edindikleri ve okula başladıklarında ilk okuma-yazma öğrenmede temel oluşturacak olan okul öncesi okuma yazma deneyimlerinin İngilizcedeki karşılığı olan "emergent literacy" kavramının karşılığı bulunmamaktadır. Türkçe literatür incelendiğinde, bu konuyu ele alan çalışmalara rastlanmamış olması, Türkiye'de henüz ilk okuma-yazma öğretiminde, okul öncesi deneyimlerin öneminin anlaşılmadığı gibi bir sonuca ulaşmak mümkün görülmektedir

Öztosun Çaydere (2006), müziğin çocukların başarılı birer okuryazar olmalarında ve bireysel dil gelişimlerinde önemli bir araç olduğunu, ayrıca müzik eğitimi sayesinde çocukların dinleme becerilerinin geliştiğini, iki beş yaş arası çocukların melodileri ve ritimleri tekrar ederken melodik gelişim arttıkça konuşma tonlarının farklılaştığı ve adaptasyon becerilerinin geliştiğini ifade etmiştir.

MEB Okul Öncesi Eğitim Programı (2013)'nda erken okuryazarlık becerilerinin, çocuğun gelecekteki okuma ve yazma süreci ve okul başarısı için çok önemli olduğuna, dil ve erken okuryazarlığın birbiri ile yakından ilişkili olduğuna dikkat çekilmiştir. Okuma yazmadan farklı olan erken okuryazarlığın, özellikle okul öncesi dönemde dil becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim programları ile desteklenmekte ve çocukların gelecekteki okuryazarlık başarılarında önemli rol oynadığı ifade edilmektedir. Ayrıca eğitim ortamlarında çocukların harfleri öğrenmelerini hedefleyen programlar yerine, uyaklı sözcüklerden oluşan şarkılar söylenmesini ve seslerin sözcük içindeki konumlarına dayalı oyunlar oynanmasını destekleyen programların, çocuklar için anlamlı deneyimler sağlayacağı belirtilmektedir. Okul Öncesi Eğitim Programı (2013) ile birlikte eski programlara kıyasla seslerin hissedilmesi, ayırt edilmesi, aynı sesle başlayan ve biten kelimeler üretilmesi gibi ses bilgisel farkındalık becerileri içeren çeşitli işitsel algı çalışmalarına yer verilmesi istenmektedir. Buna göre programda, dil gelişimi alanındaki kazanım 9'da ses bilgisi farkındalığına ait 6 adet gösterge yer almaktadır.

Çocuklarda, ses bilgisel farkındalık becerilerinin bir parçası olan sesbirim farkındalığını geliştirmek amacıyla, okuma yazma hazırlık çalışmalarını, dil ve okuma gelişimine katkısı olduğu bilinen müzik etkinlikleriyle desteklemek mümkündür. Bu araştırmada çocukların Türkçe dili seslerine olan duyarlılıklarını arttırmak için müzik etkinlikleri kullanılarak, çocuklara araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak oluşturulan "Ses Farkındalık Müzik Programı" uygulanmıştır. 60-72 aylık çocuklara uygulanan programın, okuma yazmaya hazırlıkta çocukların sesleri tanıma becerilerine etkisi incelenmiştir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocukları için araştırma kapsamında geliştirilen “Ses Farkındalık Müzik Programı”nın okuma yazmaya hazırlıkta çocukların sesleri tanıma becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada ön test, son test, kontrol gruplu deneysel bir çalışma yürütülmüştür.

Çalışmada deney ve kontrol gruplu klasik deneysel yöntem kullanılmıştır. Deneysel yöntemde araştırmacı, karşılaştırılabilir yöntemler uygular. Araştırma sonuçları en kesin yorumlara götürür (Büyüköztürk vd. 2009). Deneysel yöntem, deney ve kontrol grupları diye adlandırılan iki farklı grubun araştırmaya dâhil edilmesi, deney grubunun işleme tabi tutulduktan sonra elde edilen sonuçların her iki gruba karşılaştırılmasından oluşan bir yöntemdir. Deney grubu ile çalışılırken, kontrol grubuna, yapılan çalışma ile ilgili, hiçbir etkide bulunulmaz. Deney grubu bağımsız, kontrol grubu ise bağımlı değişkenler ile ilişkilidir (Ekiz, 2009).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Kocaeli ili Darıca ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokulda anasınıfına devam eden yaşları 60-72 ay arasında değişen 46 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın deney grubu 14'ü (%39,1) kız, 9'u (%60,9) erkek, kontrol grubu 10'u (%56,5) kız, 13'ü ise (%43,5) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Deney grubu 23 (%50), kontrol grubu 23 (%50) olmak üzere toplam 46 normal gelişim gösteren öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler çoğunlukla orta gelir düzeyindedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği

Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği 2003 yılında Özgül Polat tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 60-78 aylık çocukların her gelişim alanında ve temel becerilerde ilköğretime ne düzeyde hazır olduğunu tespit etmek amacıyla Türk çocuklarına özgü olarak geliştirilmiş bir ölçek olup ve standardizasyonu yapılmıştır. Ölçek iki formdan oluşmaktadır. Gelişim formu; zihinsel ve dil (74 madde), sosyo-duygusal (40 madde), fiziksel (23 madde), özbakım (16 madde) becerilerine ait toplam 153 davranış maddesinden oluşmaktadır. Uygulama formu; matematik (rakam tanıma, artırma-eksiltme, setler -renk, şekil-, sıralama: 47 soru), fen (tümevarım, tümdengelim, problem çözme: 14 soru), ses (aynı sesle başlayan kelimeler, kafiyeli kelimeler: 8 soru), çizgi (3 soru), labirent (2 soru) olmak üzere çalışmalarındaki başarılarını belirlemek amacıyla birebir çocuk tarafından cevaplandırılacak nitelikte hazırlanmış 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları şu şekildedir: Eşdeğerlik katsayılarının hesaplanabilmesi için 30 kişilik gruba Ankara Gelişim Envanteri ve Raven Progressive Matrix Soyut Düşünebilme Ölçeği uygulanmış ve Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği ile ilişkisine bakılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokulu ve anasınıflarına devam eden ve okul öncesi eğitim almayan 108 kişilik bir gruba Gelişim ve Uygulama Formları uygulanmış ve bu kez iç tutarlık katsayıları (Cronbach Alpha, Spearman Brown, Guttman Split-Half) hesaplanmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçlarına göre ölçekteki maddeler faktör yüklerine göre gruplanmış, Gelişim ve Uygulama Formları yeniden düzenlenmiştir. Daha sonra madde analizi işlemleri tekrarlanarak güvenilirlik işlemleri tamamlanmış ve ölçeğe son hali verilmiştir. Madde analizi işlemleri ve uzman görüşleri ölçeğin kapsam geçerliliği; faktör analizi işlemleri ise yapı geçerliliğini göstermektedir (Polat Unutkan, 2003).

Araştırmada Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği'nin ses çalışmaları alt boyutu kullanılmıştır. Ses çalışmaları alt boyutu 8 sorudan oluşmaktadır. Resimde görülen varlıkla aynı sesle başlayan veya biten başka kelimeler istenmektedir. Her iki soru şekli de sesli ve sessiz harfle başlayan kelimeleri içermektedir.

Aynı sesle başlayan sözcükleri bulmaya yönelik örnek bir madde:

Resim (Elma)

Soru: Resimde ne görüyorsun? Sen de resimdeki varlıkla aynı sesle başlayan bir kelime söyleyebilir misin?

Aynı sesle biten sözcükleri bulmaya yönelik örnek bir madde:

Resim (Bardak)

Soru: Resimde ne görüyorsun? Sen de resimdeki varlıkla aynı sesle biten bir kelime söyleyebilir misin?

2.3.2. Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği (Mountain Shadows Phonemic Awareness Scale MS-PAS)

MS-PAS okul öncesi dönemdeki çocukların ve ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin fonolojik farkındalığını değerlendirmek için tasarlanmış ses sınıflandırma çalışmasıdır. 20 maddeden oluşan ölçeğin uygulanması yaklaşık 15 dakika sürmektedir. Ölçekte aynı ve farklı sesleri sınıflandırma çalışmaları yer almaktadır. Uygulayıcı tarafından her resmin ismi yüksek sesle okunur ve çocuğun aynı sesle başlayan

resmi işaretlemesi istenir ve daha sonra da her sırada üç aynı sesle, bir farklı sesle başlayan kelimenin resminin olduğu ikinci bölüm uygulanır. Her resmin ismi yüksek sesle okunur ve çocukların dört resmin içinden farklı sesle başlayan resmi bulması ve işaretlemesi istenir (Watkins ve Edwards, 2004).

Büyüktaşkapu 2012 yılında *Mountain Shadows Phonemic Awareness Scale(MS-PAS)*'i Türkçeye uyarlamıştır. MS-PAS ölçeği ilk önce araştırmacı, daha sonra da üç ayrı dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Ölçekte yer alan kelimeler beş okul öncesi ve üç Türkçe uzmanı ile birlikte Türkçe dili ses birimlerine uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Ölçeğin aynı ve farklı ses formları yeniden düzenlenirken, her sırada yer alan 4 resmin isimlerinin baş harfinin ölçeğin asıl formundaki ses ile aynı kalması sağlanmıştır. Sadece o maddede kullanılan resimler Türkçede o sesle başlayan başka resimler ile değiştirilmiştir. Örneğin; ölçeğin asıl formundaki "Bird" kelimesi yerine Türkçe formunda " Bardak" kelimesi kullanılmıştır. Türkçede olmayan "j" sesi yerine "ş" sesi, "w" sesi yerine "v" sesi tercih edilmiştir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin asıl formundaki resimler kullanılmıştır. Ölçekte kullanılan resimler Türk kültürüne uygun ve 6 yaş çocuğun tanıyacağı kavramlardan tespit edilmiştir (Büyüktaşkapu, 2012).

Aynı sesle başlayan sözcükleri bulmaya yönelik örnek maddeler:

Resim	Resimli Seçenekler
Bardak	gemi, eldiven, bisiklet
Ceket	ceviz, sandalye, yaprak

Farklı sesle başlayan sözcükleri bulmaya yönelik örnek maddeler:

Resimli Seçenekler

Bisiklet, balık, bebek, altı

Halat, havuç, tava, halka

Büyüktaşkapu (2012), ölçeğin geçerlilik güvenirlik çalışmasını yapmıştır. Çalışma 2010-2011 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitimi gören 150 çocuk (72 kız, 78 erkek) üzerinde yapılmıştır. MS-PAS okul öncesi dönemdeki çocukların ve ilköğretim birinci kademe birinci sınıf öğrencilerinin fonolojik farkındalığını değerlendirmek için tasarlanmış ses sınıflandırma çalışmasıdır. Ölçeğin geçerlilik çalışmaları kapsamında faktör analizi, varimax dik döndürme tekniği, madde toplam korelasyonu yapılmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları KR-20 formülü kullanılarak saptanmıştır. Ölçeğin KR-20 güvenirlik kat sayısı. 96 olarak saptanmıştır. Ölçeğin madde toplam korelasyonları ise. 52 ile. 76 arasında bulunmuştur. Analizler sonucunda, Mountain Shadows Fonolojik Farkındalık Ölçeği'nin okul öncesi dönemde 6 yaşındaki çocukların fonolojik farkındalığını belirlemek için kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğuna karar verilmiştir.

2.4. İşlem

Araştırmada örneklem grubunu oluşturan çocukların ve ailelerinin demografik bilgilerini öğrenebilmek için "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırma ile ilgili veriler 2014 yılı Şubat-Haziran ayları arasında toplanmıştır.

Ön test: "Ses Farkındalık Müzik Programı" nın etkisini incelemek amacıyla, çalışmanın ön test aşamasında Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu ve Türkçeye uyarlanan Mountain Shadows Phonemic Awareness Scale(MS-PAS) kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu ve Mountain Shadows Phonemic Awareness Scale (MS-PAS) her çocuğa, diğer öğrencilerden ayrı bir ortama alınarak tek tek uygulanmıştır. Ardından yapılan basit seçkisiz örnekleme (random) yoluyla, her bir seçilen birimin tekrar torbaya atılması koşuluyla öğrencilerden 23'ü deney grubunu, 23'ü kontrol grubunu oluşturmuştur.

Uygulama: Çocuklar için hazırlanan "Ses Farkındalık Müzik Programı"yla 13 haftadan oluşan eğitim, haftada 40'ar dakikalık salı ve perşembe günleri olarak iki oturum şeklinde düzenlenmiştir. Program verilecek olan sesle ilgili ritim kalıpları, verilen sesle başlayan kelimeler içeren şarkılar ve ilgili sesle başlayan kelime oyunlarından oluşmuştur. Program, deney grubuyla haftada iki gün çalışılmıştır, kontrol grubu ise normal eğitimine devam etmiştir.

Son test: Uygulama sonrasında deney ve kontrol grupları Mountain Shadows Phonemic Awareness Scale(MS-PAS) ve Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu ile tekrar test edilmişlerdir.

2.5. Ses Farkındalık Müzik Programı

Program, araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak çocukların alfabedeki sesleri tanıma becerilerini geliştirmeye yönelik, içinde müzik etkinlikleri içeren bir program olarak hazırlanmıştır. MEB Okul Öncesi Eğitim Programı (2013)'nda yer alan kazanım ve göstergeler doğrultusunda, çocukların Türkçe dili seslerine olan duyarlılıklarını arttırmak için müzik etkinlikleri kullanılarak "Ses Farkındalık Müzik

Programı” hazırlanmıştır. MEB Okul Öncesi Eğitim Programı (2013) ile birlikte eski programlara kıyasla sesleri hissetme, ayırt etme, aynı sesle başlayan ve biten kelimeler üretme gibi ses bilgisel farkındalık becerilerini içeren çeşitli işitsel algı çalışmalarına yer verilmesi istenmektedir. Buna göre programda dil gelişimi alanındaki Kazanım 9’da ses bilgisi farkındalığına ait göstergeler yer almaktadır. Bunlar:

- Sözcüklerin başlangıç seslerini söyler.
- Sözcüklerin sonunda yer alan sesleri söyler.
- Aynı sesle başlayan sözcükler üretir.
- Aynı sesle biten sözcükler üretir.
- Şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söyler.
- Söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söyler.

Ayrıca programda okuma yazmaya hazırlıkla ilgili, okuma yazma farkındalığı ve motivasyon geliştirme çalışmaları eklenmiştir. Böylece çocukların okuma ve yazmaya karşı dikkatlerinin çekilmesi amaçlanarak, motivasyonları geliştirilmiş olacaktır.

Programa başlamadan önce deney grubuna ilk oturumda, sesin oluşumu, insan sesleri, doğadaki sesler, hayvan sesleri, çeşitli araçların çıkardıkları sesler gibi ön bilgiler verilerek bu sesler tek tek dinletilip tanıtılmış, çocukların fark etmesi sağlanmıştır. Programa alfabedeki sesli harflerle (a, e, ı, i, o, ö, u, ü) başlanmıştır. Sesli harfler verildikten sonra sessiz harfler ses temelli cümle yöntemine uygun bir sıralamada çalışılmıştır. Sessiz harfler sıralaması “l, t, n, r, m, k, y, s, d, b, ş, z, ç, g, c, p, h, v, f “ şeklinde verilmiştir. Sessiz harflerden “ğ” ve “j” sesi çalışılmamıştır. Her hafta ortalama 2 ses verilmiştir. Seslerin pekişmesi için sözcüklerin ilk ve son seslerini fark etmeleri sağlanmıştır. Her oturumda bir önceki oturumda verilen ses, çeşitli sorularla, verilen ritim kalıbı veya şarkılarla tekrar edilmiştir.

Uygulamada marakas, davul, zil, tef gibi ritim aletleri kullanılmıştır. Şarkılar araştırmacı tarafından blok flüt, ksilofon gibi müzik aletleriyle çalınarak çalışılmıştır. Her öğrenci istediği ritim aletiyle çalışmaya katılmıştır. Çeşitlendirmek için her oturumda çocuğun farklı bir ritim aletini kullanması teşvik edilmiştir. Program, verilecek olan sesle ilgili ritim kalıpları, içinde verilecek sesle ilgili kelimeler içeren şarkılar ve verilen sesle başlayan kelime oyunlarıyla çeşitlendirilerek tamamlanmıştır.

2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi

Deney ve kontrol grupları arası farkların belirlenmesinde ilişkisiz gruplar için kullanılan Mann-Whitney U analizi, gruplar içi ön test, son test sonuçları arasındaki farkların belirlenmesinde ilişkili gruplar için kullanılan Wilcoxon İşaretlenmiş Sıralamalar analizi kullanılmıştır. Verilerin anlamlılık düzeyleri $p < 0,05$ düzeyine göre belirlenmiştir.

3. Bulgular

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test 1 Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

MİHOÖ (Ön Test-1)	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	*p
Deney Grubu	23	23,48	540,00			
Kontrol Grubu	23	23,52	541,00	264,000	-,011	,991
Toplam	46					

Ön-Test 1: Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu

* $p > 0,05$

Tablo 1’de deney ve kontrol gruplarının ön testlerinin Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U analizi bulunmaktadır. Analiz sonucunda sıralama ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($z = -,011$; $p > ,05$). Deney ve kontrol gruplarının ön test sonuçları Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu’na göre eşit düzeydedir

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test 2 Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

MS-PAS (Ön Test-2)	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	P
Deney Grubu	23	24,59	565,50			
Kontrol Grubu	23	22,41	515,50	239,500	-,554	,579
Toplam	46					

Ön-Test 2: Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği (MS-PAS)

* $p > 0,05$

Tablo 2’de deney ve kontrol gruplarının Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U analizi yer almaktadır. Bu analiz sonucunda da sıralama ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($z=-,554$; $p>,05$). Deney ve kontrol gruplarının ön test sonuçları Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği’ne göre eşit düzeydedir.

Tablo 3. Deney Grubunun Ön Test 1 ve Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Wilcoxon Analizi Sonuçları

MİHOÖ	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sira$	z	*p
Azalanlar	0	,00	,00		
Artanlar	21	11,00	231,00		
Eşit	2			-4,036	,000
Toplam	23				

Son-Test 1: Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu

* $p<,01$

Tablo 3’te görüldüğü üzere deney grubu ön test ve son test sonuçları arasında Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu puanları arasında yapılan Wilcoxon analizi sonucunda sıralama ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Söz konusu farklılık son test lehine gerçekleşmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu son test puanları anlamlı düzeyde yükselmiştir ($z=4,036$; $p<,01$).

Tablo 4. Deney Grubunun Ön Test 2 ve Son Test 2 Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Wilcoxon Analizi Sonuçları

MS-PAS	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sira$	U	z	*p
Azalanlar	0	,00	,00			
Artanlar	20	10,50	210,00		-3,927	,000
Eşit	3					
Toplam	23					

Son-Test 2: Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği (MS-PAS)

* $p<,01$

Tablo 4’te deney grubunun ön test ve son test sonuçları arasında Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek üzere yapılan Wilcoxon analizi yer almaktadır. Analiz sonucuna göre sıralama ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($z=-3,927$; $p<,01$). Söz konusu farklılık son test lehine gerçekleşmiştir. Deney grubundaki öğrencilerin Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği son test puanları anlamlı düzeyde yükselmiştir.

Tablo 5. Kontrol Grubunun Ön Test 1 ve Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Wilcoxon Analizi Sonuçları

MİHOÖ	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sira$	z	P
Azalanlar	1	6,00	6,00		
Artanlar	13	7,62	99,00		
Eşit	9			-3,095	,002
Toplam	23				

* $p<,01$

Tablo 5’te görüldüğü üzere kontrol grubunun ön test ve son test sonuçları arasında Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu puanları arasında yapılan Wilcoxon analizi sonucunda sıralama ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($z=-3,095$; $p<,01$). Söz konusu farklılık son test lehine gerçekleşmiştir. Eğitim almayan çocuklar da ön test sonrası başarılarını arttırmışlardır.

Tablo 6. Kontrol Grubunun Ön Test 2 ve Son Test 2 Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Wilcoxon Analizi Sonuçları

MS-PAS	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sira$	z	*p
Azalanlar	5	13,90	65,00		
Artanlar	14	8,93	125,00		

Eşit	4	-1,247	,213
Toplam	23		

*p>0,05

Tablo 6’da görüldüğü üzere kontrol grubunun ön test ve son test sonuçları arasında Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek üzere yapılan Wilcoxon analizi sonucunda sıralama ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($z=-1,247$; $p>,05$). Eğitim almayan kontrol grubu bu ölçekte puanlarını anlamlı düzeyde arttıramamışlardır.

Tablo 7. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test 1 Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

MİHOÖ	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sira$	U	z	*p
Deney Grubu	23	30,28	696,50			
Kontrol Grubu	23	16,72	384,50	108,500	-3,489	,000
Toplam	46					

*p<0,01

Tablo 7’ de deney ve kontrol gruplarının son testlerinin Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu puanları arasında yapılan Mann Whitney U analizi sonucunda sıralama ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Söz konusu anlamlılık deney grubu lehine gerçekleşmiştir ($z=-3,489$; $p<,01$). Deney grubu, Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu puanlarını anlamlı düzeyde yükseltmiştir.

Tablo 8. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test 2 Puanları Arasındaki Farkın Anlamlılığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Analizi Sonuçları

MS-PAS	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sira$	U	z	*p
Deney Grubu	23	30,50	701,50			
Kontrol Grubu	23	16,50	379,50	103,500	-3,560	,000
Toplam	46					

*p<0,01

Tablo 8’ e baktığımızda, deney ve kontrol gruplarının son testlerinin Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği puanları arasında yapılan Mann Whitney U analizi sonucunda sıralama ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur. Söz konusu anlamlılık deney grubu lehine gerçekleşmiştir ($z=-3,560$; $p<,01$). Deney grubu Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği puanlarını anlamlı düzeyde yükseltmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonuçlarına bakıldığında, deney grubundaki öğrencilerin Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu son test puanları, ön test puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Aynı şekilde Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği deney grubu son test puanları da ön test puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Rowell (2011) da, okumayı öğrenmek için küçük çocukların ayırık sesleri birleştirme, kelime oluşturma ve bu sesleri okumayı anlamaları gerektiğini, fonolojik ve fonetik farkındalıkla çocukların bu becerilerde daha okumayı öğrenmeden de başarılı olduklarının araştırmalarca kanıtlandığını ifade etmiştir. Ayrıca Rowell, müzikle verilen yönergelerin, çocukların fonolojik farkındalıkları üzerinde heyecan verici bir etkisi olduğunu, bunun insan beyninin dili ve müziği benzer şekillerde işlediğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Register (2001), erken başlayan müzik programının ilk okuma yazma müfredatına alınarak 4-5 yaş grubundaki 25 çocuğun ilk okuma ve yazma becerileri üzerindeki etkilerini değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucunda müzik derslerinin iki grupta da ilk yazma ve yazılı içerikleri kavramadaki yeteneklerini önemli derecede geliştirdiğini ve kelime tanıma testlerinde fark edilir derecede yüksek sonuçlar alındığını göstermiştir.

Uygulanan program sonucunda Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu deney grubu son test puanları, kontrol grubu son test puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Mountain Shadows Fonolojik Duyarlılık Ölçeği deney grubu son test puanları, kontrol grubu son test puanlarından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Raisner (2002) araştırmasında, anlamlı ve alıcı dil morfolojisi, söz dizimi alanlarındaki yetenekleri test etmek için tasarlanan test ile ön test uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, ritmik etkinlikler ve çocukların kullandıkları “morfem (biçim birimi)” arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu ve ritim eğitimi verenin yardımıyla çocukların dil edinmelerini sağlayabileceği belirlenmiştir. Peynircioğlu, Durgunoğlu ve Oney Kusefoğlu (2002) ise okul öncesi çocuklarda fonolojik

farkındalık ve müzikal yetenek arasındaki ilişkiyi incelenmişlerdir. Okuma bilmeyen bu çocuklar bu görevleri saf işitsel becerileriyle gerçekleştirdikleri tahmin edilmiştir. Ayrıca her iki deneyde de yüksek müzikal yeteneği olan çocuklar, dilsel sesleri manipüle etmede, düşük müzikal yetenek grubuna göre tüm görevleri başarıyla gerçekleştirmiştir. Öztosun (2002), ilköğretim okullarında müziklendirilmiş fişlerle, eğitimin dil ve müzik ilişkisinden yararlanarak müzik yardımıyla yapılan ilk okuma öğretiminin etkisi incelenmiştir. Geleneksel ilk okuma öğretimine ek olarak müziklendirilmiş fişlerle ilk okuma öğretimi uygulanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, geleneksel ilk okuma öğretiminde müziğin olumlu yönde anlamlı katkıların olduğu ortaya çıkmıştır.

Bununla birlikte kontrol grubunda, Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutu son test puanları ön test puanlarında son test lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Eğitim almayan öğrencilerin de başarılarını Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeği Ses Çalışmaları Alt Boyutuna göre arttırdığı gözlenmiştir. Kontrol grubundaki çocukların test puanlarında görülen bu artışın uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programı'nın çocukların ses farkındalık becerileri üzerinde etkisinin olmasıdır. Okul Öncesi Eğitim Programı (2013)'nda sesleri hissetme çalışmalarına eski eğitim programlarına göre daha çok yer verilmektedir. Ayrıca programda, sesleri hissetme, ayırt etme, aynı sesle başlayan ve biten kelimeler üretme gibi sesbilgisel farkındalık becerilerini içeren çalışmaların ilkökula hazırlıktaki temel becerilere eklenmesi çocukların puan artışında etkili olduğu düşünülmektedir. Sarı ve Aktan Acar (2013) 'ın ifadesinde de olduğu gibi ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2013 yılında yenilenen Okul Öncesi Eğitim Programı'na okuma-yazmaya hazırlık uygulamaları kapsamında fonolojik duyarlılığın önemi bir kez daha vurgulanmıştır. Bu yeni programla birlikte çocuklardan sözcüklerin başlangıç ve sonunda yer alan sesleri söylemesi, aynı sesle başlayan ve aynı sesle biten sözcükler üretmesi, şiir, öykü ve tekerlemedeki uyağı söylemesi ve söylenen sözcükle uyaklı başka sözcük söylemesi gibi becerileri kazanması beklenmektedir.

Okul öncesi dönemde müzik etkinliklerinin kullanılması, çocuklar için hem daha kalıcı hem de daha etkili bir eğitim süreci sunmaktadır. Zira okul öncesi dönemde müziği kullanmanın pek çok gelişim alanına olumlu katkılar sağladığı bilinmektedir. Araştırma sonucunda da görüldüğü üzere, çocukların okuma becerilerinin temelini oluşturacak olan ses farkındalık gelişimi için müzik, etkili bir araç olarak kullanılabilir. Bryant, Bradley, Maclean ve Crossland (1989) 'ın araştırmasında erken yaşta öğrenilen çocuk şarkılarıyla okuma ve heceleme başarısı arasındaki güçlü ilişki dikkate alınır düzeyde olmuştur. Şarkıların okuma üzerindeki etkisi, fonolojik duyarlılık hassasiyetini arttırmasından kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Lamp ve Gregory (1993)'nin çalışmalarında ise okula yeni başlayan çocukların fonetik ve müzikal ses ayırma becerisiyle okuma yeteneği ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunun, müzik seslerini ayırma gücünün okuma performansı ile ilgili olduğu hipotezini desteklediği, ancak bu ilişkideki etken faktörün perde değişimlerine olan özel duyarlılığın olduğu ortaya çıkmıştır. Curtis (2007) ise okuma yazma öğrenmede müziğin rolünü sosyo-kültürel çerçeveli nitel bir vaka çalışmasıyla inceledi. Sonuç olarak, erken okuryazarlığın öğrenimi ve çocukların ihtiyaçlarını karşılamada işbirliğinin önemini ve müzik eğitimcisinin kritik rolünü destekleyen öğretim yöntem ve tekniklerini içeren tespitler ortaya çıkmıştır.

Programda kullanılan ritim çalışmaları, şarkılar ve tamamlayıcı kelime oyunları çocukların ilgili sese olan duyarlılıklarını arttırmıştır. Kolb (1996), "Ritimle okuma: Müzik ve şarkı yoluyla okuma-yazmayı geliştirme" adlı makalesinde, müzik ve şarkı söylemenin erken okuma programında büyük bir değere sahip olduğunu, çok çeşitli müzik ve şarkı söyleme aktivitelerinin okuma başarısını teşvik edebilen okuma yönergeleriyle kombinasyonu sağladığını, özellikle akıcılık, okuduğunu anlama, kelime ve kavram gelişimini kolaylaştırdığını ifade etmiştir. Kolb'a göre çocuklar müziği ve şarkı söylemeyi doğal olarak severler, böylece müzik tüm yaşam boyu okuma sevgisi kazanmaya yardım eder bunun için ritimle okuma ifadesini kullanır. Bolduc (2008), araştırmasında son 20 yılda okul öncesi müzik eğitimi ve erken okuryazarlık arasındaki ilişkileri inceleyen literatürü gözden geçirmiştir. Bu disiplinler arası çalışmalar müzik eğitiminin, etkin öğrenme güclüğü, okuma ve yazmada küçük çocukların farkındalığına katkısı olabileceğini göstermiştir. Anvari, Trainor, Woodside ve Levy (2002) müzikal yetenekle fonolojik duyarlılık ve okumaya hazırlık arasındaki ilişkiye bakmıştır. 4-5 yaş grubu Kanadalı 100 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada fonolojik farkındalık becerilerini ve müzikal becerileri ölçen 6 test kullanılmıştır. Detaylı analizlere göre, tüm katılımcılardan elde edilen sonuçlarda, melodik görevlerden (melodi, armonik algı, akor analizi) elde edilen sonuçlar, zamansal görevlerden (ritmik algı) elde edilen sonuçlara göre fonolojik duyarlılıkla daha çok ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın sonucuna göre, genel işitsel algı mekanizmalarının, müziğin ve dil bilgisinin tedavisinde rol oynadığı, müziğin fonolojik belleği uyardığı ve dilsel bilgi transferini teşvik ettiği ortaya konmuştur. Colwell ve Murless (2002)'ın araştırmalarının amaçları ise öğrenme güclüğü çeken ilköğretim öğrencilerinin okuma hassasiyetlerine

müziğin etkisini belirlemek ve normal günlük okuma programlarında müzik koşulları olmayanlarla aktif davranış gösterip göstermeme durumlarını karşılaştırmaktır. Sonuç olarak okuma hassasiyetlerinin geliştiği ve müzik koşulları sunulduğunda daha aktif davranış gösterdikleri ortaya çıkmıştır.

İlkokula hazır oluş kavramı içerisinde okuma yazmaya hazırlık çalışmaları önemli yer tutmaktadır. Pek çok gelişmiş ülkede okuma yazma çalışmalarının erken yaşta başladığı bilinmektedir bu nedenle erken çocukluk döneminde okuma gelişiminin temelini oluşturacak olan ses farkındalık çalışmaları üzerinde ülkemizde de daha çok durulması gerektiği düşünülmektedir. Lonigan, Burgess ve Anthony (2000)'nin araştırmasında okul öncesi dönemde gelişen okuma-yazma becerilerinin, sonraki dönemdeki okuma yetisi hakkında çalışma yapmışlar. Bu çalışmalarında, oyun çağındaki ve birinci sınıftaki çocukların okuma becerilerinin, okul öncesi dönemde geliştiği ve okul öncesi dönemde gelişmiş becerilerin (örneğin, fonolojik farkındalık, harf bilgisi vb.) sonraki döneme ait okuma becerilerini yordayıcı nitelikte olduğu ortaya koyulmuştur. Turan ve Akoğlu (2011) tarafından yapılan bir çalışmada da fonolojik duyarlılık eğitiminin okuma-yazmaya hazırlık sürecine ve okuma becerisine etkisi araştırılmıştır. Araştırmada okul öncesi dönem çocuklarına verilen fonolojik duyarlılık eğitiminin çocukların fonolojik duyarlılık gelişimine, artikülasyon ve işitsel ayırtma becerisine katkısı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda deney ve kontrol grubu arasında önemli derecede farklar bulunmuştur.

Birçok araştırma gösteriyor ki müzik etkinliklerinin okuma performansı üzerine etkisi oldukça büyük. Bu nedenle okul öncesi eğitimde okumaya hazırlık çalışmalarının müzik etkinlikleriyle bütünleştirilmesi verilen eğitimi destekler nitelikte olacaktır. Okuma gelişiminin temelini oluşturacak olan ses farkındalık çalışmaları ile erken yaşta okuma çalışmalarının yapılması için eğitim programlarında ve uygulamada müziğin diğer alanlarda olduğu gibi bu alanda da etkili bir araç olarak kullanımına imkân sağlanmalıdır. Yaşları 60-72 ay arasında değişen okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan bu çalışma, farklı yaş grupları ile de çalışılarak, ses farkındalık becerileri üzerinde müzik etkinliklerinin etkisi incelenebilir. Bu araştırma normal gelişim gösteren okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilmiştir. Normal gelişim göstermeyen çocuklar üzerinde de bu tip programlar geliştirilerek, müzik etkinliklerinin çocukların sesleri tanıma becerilerine olan etkisi incelenebilir. Benzer araştırmalarda Türk çocukları için geliştirilen veya geliştirilecek farklı ses bilgisel farkındalık ölçekleri kullanılabilir. Araştırmada ses bilgisel farkındalık becerilerinden ses birim farkındalığı üzerinde durulmuştur. Farklı ses farkındalık becerilerini (uyak becerileri, sözcükleri hecelerine ayırma, sesleri manipüle edebilme gibi) içeren daha kapsamlı ses bilgisel farkındalık programları geliştirilebilir. İlkokul birinci sınıfta verilen ilk okuma yazma programlarında seslerin verilmesi, şarkı ve ritim çalışmaları gibi müzik etkinlikleriyle desteklenebilir. Böylece ilk okuma yazma becerisi üzerinde müziğin yapıcı etkisinden yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- ANVARI, Sima H., TRAIÑOR, Laurel J., WOODSIDE, Jennifer, LEVY, Betty Ann. (2002). "Relations among musical skills, phonological processing and early reading ability in preschool children", *Journal of Experimental Psychology*, 83(2), 111-130.
- ARTAN, İsmihan. (2001). "Engelli çocukların eğitiminde etkili bir teknik: Müzik", *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt 21, S:2 s.43-55*.
- AŞICI, Murat. (2007). *Ailede dil etkinlikleri: Çocuğum okuryazar oluyor*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- BAŞER, Fatma Adile. (2004). "Müziğin okul öncesi dönemde çocuk gelişimine katkısı", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S:8, s.271-284.
- BOLDUC, Jonathan. (2008). "The effects of music instruction on emergent literacy capacities among preschool children: A literature review", *University of Ottawa*. 2008 v10 n1.
- BRYANT, Peter Elwood, BRADLEY, L., MACLEAN, M., CROSSLAND, J. (1989). "Nursery rhymes, phonological skills and reading", *Journal of Child Language*, Volume16, Issue02, pp407-428.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi elkitabı-istatistik, araştırma deseni (spss uygulamaları ve yorum)*, 12. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- BÜYÜKTAŞKAPU, Sema. (2012). "Mountain Shadows Fonolojik Farkındalık Ölçeğinin (MS-PAS) Türkçe'ye Uyarlanması Geçerlik Güvenirlik Çalışması", *International Online Journal of Educational Sciences*, S:4(2), s.509-518.
- COLWELL, Cynthia M., MURLLESS, Kathleen D. (2002). "Music activities (Singing vs. Chanting) as a vehicle for reading accuracy of children with learning disabilities: A pilot study", *Music Therapy Perspective*, 20(1): 13-19.
- CURTİS, Laurie J. (2007). "The role of music in early literacy learning: A kindergarten case study", *Kansas State University, Department of Curriculum and Instruction College of Education. Unpublished Doctorate Thesis, Manhattan*.
- ÇELENK, Süleyman. (2003). "İlkokuma-yazma öğretiminde kuluçka dönemi", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:36, Sayı:1-2, s.75-80.
- EDWARDS, Linda Carol & BAYLESS, Kathleen M. & RAMSEY, Marjorie E. (2009). *Music and movement: A way of life for the young children*, New Jersey: Sixth Edition.
- EKİZ, Durmuş. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*, İstanbul: Anı Yayıncılık.
- KOLB, Gayla R. (1996). "Read with a beat: Developing literacy through music ang song", *The Reading Teacher*, Vol. 50, No.1.
- KÜÇÜKÖNCÜ, H. Yılmaz. (2010). *Genel müzik kültürü öğretimi*, Ankara: Efil Yayınevi.
- LAMP, Susanna J. & GREGORY, Andrew H. (1993). "The relationship between music and reading in beginning readers", *Educational Psychology*, Vol. 13, No. 1, pp.19-27.

- LONİGAN, Christopher J. & BURGESS, Stephen R. & ANTHONY, Jason L. (2000). "Development of emergent literacy and early reading skills in preschool children: evidence from a latent-variable longitudinal study", *Development Psychology*, 36 (5), 596-613.
- MERTOĞLU, Ercan. (2010). *Müzikle öğretim*. Zembat, R. (Ed.). *Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri*, s.367-405. Ankara: Anı Yayıncılık
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI (2013). "Okul öncesi eğitimi programı", Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- OTTO, Beverly. (2008). *Literacy development in early childhood: Reflective teaching for birth to age eight*, New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- ÖZTOSUN, Öznur. (2002). *İlköğretim okullarında müziklendirilmiş fişlerle yapılan eğitimin ilk okuma öğretimine etkisi (Ankara Yenimahalle ilçesi Yahya Çavuş İlköğretim Okulu Örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZTOSUN ÇAYDERE, Öznur. (2006). "Dil gelişimi ve okuma eğitiminde müziğin etkisi", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Güzel Sanatlar Özel Sayısı*. s.131-136.
- PEYNİRCİOĞLU, Zehra F. & DURGUNOĞLU, Aydın Y. & ONEY-KUSEFOĞLU, Banu. (2002). "Phonological awareness and musical aptitude", *Journal of Research in Reading*, 25(1), 68-80.
- POLAT UNUTKAN, Özgül; Oktay, Ayla (2004). "Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Standardizasyonu", (*Development and Standardization of Marmara School Readiness Inventory*) *First International Pre-School Education Congress*, Marmara University, İstanbul: Yapa Publishing, 336-352.
- POLAT UNUTKAN, Özgül (2003). *Marmara İlköğretime Hazır Oluş Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Standardizasyonu*. (*Development and Standardization of Marmara School Readiness Inventory*), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- REGİSTER, Dena. (2001). "The effect of an early intervention music curriculum on prereading/writing", *Journal of Music Therapy*, 38(3): 239-248.
- ROWELL, Thomas L. (2011). "The impact of music on language early literacy", *A Research Summary in Support of Kindermusik's ABC Music&Me*. <http://blog.abcmusicandme.com/archives/830> Web adresinden 5 Temmuz 2014 tarihinde edinilmiştir.
- SARI, Burcu, AKTAN ACAR, Ebru. (2013). "Erken çocukluk dönemi fonolojik duyarlılık ölçeği'nin (EÇDFDÖ) geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Educational Sciences: Theory & Practice - 13(4)*, s. 2195-2215.
- STRICKLAND Dorothy S. & RILEY-AYERS, Shannon. (2007). *Literacy leadership in early childhood*, New York: Teachers College Press.
- TURAN, Figen ve AKOĞLU, Gözde. (2011). "Okul öncesi dönemde sesbilgisel farkındalık eğitimi", *Eğitim ve Bilim, Cilt:36, Sayı: 161*, s.64-75.
- TURAN, Figen ve GÜL, Gözde. (2008). "Okumanın erken dönemdeki habercisi: Ses bilgisel farkındalık becerisinin kazanımı", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler*, 8(1), 265-284.
- UÇAN, Ali. (2001). *Müzik öğretimi 2*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- WATKINS, Marley W. & EDWARDS, Vicki A. (2004). "Assessing early literacy skills with the Mountain Shadows Phonemic Awareness Scale (MS-PAS)", *Journal of Psychoeducational Assessment*, 22, 3-14.
- YAVUZER, Haluk. (2000). *Okul çağı çocuğu*, İstanbul: Remzi Kitabevi.